

nistamiseksi. Korrelaatiot valtioiden kapasiteettien ja päämääriensaavuttamiskyvyn välillä ovat yleisesti hämärtyneet. Valtasuhteiden fyysisten determinanttien merkityksen vähe-
tessä vallan psykologian merkitys on lisääntynyt. Yhä suurempi ja merkittävämpi osa valtioiden välisestä vuorovaikutuksesta tapahtuu keskinäisten odotusten tasolla. Perseptioiden merkitys on ilmeisesti lisääntynyt operationaalisen ympäristön 'realiteettien' kustannuksella.

Kansainvälisen politiikan psykologisten aspektien tutkimus on kuitenkin ollut toistaiseksi suhteellisen vähäistä. Kapasiteettien merkitystä valtioiden käyttäytymistä selittävänä tekijänä ei ole arvioitu uudelleen, ei ainakaan ilmeisesti niin perinpohjaisesti kuin järjestelmän ja aktoreiden toimintaperiaatteissa tapahtuneet muutokset edellyttäisivät. Useimmat tutkijat tosin pyrkivät ottamaan tulkinnoissa ja selityksissä huomioon kapasiteettivertailujen ohella myös psykologisia tekijöitä, mutta tämä pyrkimys on toistaiseksi jäänyt suhteellisen epämääräiseksi yhdistävien teoreettisten viitekehysten puuttuessa. Peliteorian kansainvälispoliittisissa sovellutuksissa toimijoiden keskinäisten odotusten logiikka on tosin saanut varsin keskeisen sijan ja ilmeisesti juuri nämä sovellutukset ovat kaikkein eniten vaikuttaneet siihen, että psykologisen tason muuttujiin on alettu yleisesti kiinnittää yhä suurempaa huomiota. Peliteorian soveltuvuus kansainvälisen politiikan ilmiöiden tarkasteluun on kuitenkin suhteellisen rajoitettu; validiteetti-ongelmat ovat suuria eivätkä kaikki tutkijat halua hyväksyä peliteorian premissejä (esim. sen rationaalisuusoletuksia).

Robert *Jervisin* käsiteltävänä olevaa teosta voi hyvällä syyllä pitää merkittävänä pioneerityönä. Se on ensimmäinen vakava systemaattinen yritys kartoittaa kansainvälisen politiikan psykologisia determinantteja valtion ulkopoliitiikan kannalta. Jervis itse tosin määrittelee tutkimusaiheensa rajoitettumaksi: »The subject of this book is a little-discussed aspect of international politics, the ways states can affect the images others have of them and thereby exercise influence without paying the high cost of altering their own major policies». Tosiasiassa hän myös kiitettävän keskitetysti tutkimuksessaan seuraa tätä tehtävänäsettelua. Kokonaisuutena esityksellä on kuitenkin

ROBERT JERVIS: **The Logic of Images in International Relations.** Princeton University Press, Princeton, N.J. 1970, 276 s.

Eräs niistä piirteistä, joka erottaa nykyisen kansainvälisen järjestelmän aikaisemmista, on aseellisen voiman käytöstä aiheutuvien kustannusten lisääntyminen. Monet kansainvälisen politiikan aikaisemmat rautaiset lait eivät enää pidä paikkaansa. Valtioiden väliset kapasiteettierot eivät enää siinä määrin kuin aikaisemmin ratkaise niiden valtasuhteita. Nykyisessä järjestelmässä esim. pienet valtiot monasti uhmaavat suurempia tavalla, joka aikaisemmin olisi melkein säännönmukaisesti johtanut fyysisten pakotuskeinojen — intervention ja sodan — käyttöön niiden tahdon lan-

implikaatioita, joilla on laaja merkitys tämän osa-alueen ulkopuolella niin, että tutkimusta voi todella pitää valtiotoiminnan ja valtioiden vuorovaikutuksen psykologian yleisesityksenä.

Jervis erottaa neljä perustapaa, joilla toimijat voivat »halvalla» vaikuttaa imageensa toisten toimijoiden psykologisessa ympäristössä. Ensinnäkin toimija voi käyttää signaaleja pyrkiessään sitoutumaan politiikkaan, jota se haluaa toisten toimijoiden pitävän politiikkanaan. Signaalit ovat julkilausumia tai toimenpiteitä, joiden merkitys perustuu toimijoiden hiljaiseen tai ilmaistuun yhteisymmärrykseen. Kontraarisesti vastakohtaisina signaaleille osoittajat ovat julkilausumia tai toimenpiteitä, joilla katsotaan olevan evidenssiarvoa suhteessa toimijan politiikkaan siksi, että niiden uskotaan olevan toimijan manipulointimahdollisuuksien ulkopuolella, siis riippumattomia toimijan kyvystä ja tahdosta. Osoittajien käyttämättömyys imagen halpana muuttamiskeinona perustuu tällaisen käsityksen usein ilmenevään virheellisuuteen: toimija käyttää manipuloiden signaalin tavoin tekijää, jonka muut toimijat uskovat olevan sen kontrollin ulkopuolella. Kolmanneksi toimijat voivat pyrkiä vaikuttamaan siihen, pitävätkö toiset toimijat sen julkilausumia ja toimenpiteitä signaaleina vai eivät ja mitä merkityksiä ne näille signaaleille antavat. Pyrkimys johtaa joko uusien signaalien luomiseen (coupling) tai aikaisempien miellelinkkien hävittämiseen (decoupling). Neljänneksi toimija voi vaikuttaa toisten toimijoiden tulkintoihin siitä, mitä sen käyttäytymisen aspekteja on pidettävä osoittajina ja missä määrin (coupling and decoupling of indices). Tämän diplomaattisen keinovaraston käyttöä Jervis tarkastelee systemaattisesti sekä loogiselta että empiiriseltä kannalta.

Valtiotoimijoiden ja niiden vuorovaikutuksen psykologian tutkimukselle tyypilliset vaikeudet tulevat kuitenkin Jervisin tutkimuksessa esiin niin selvästi, ettei hänen tuloksiaan voida pitää muuta kuin loogisin sitein toisiinsa liittyvänä sarjana propositioita. Selektiivisen eksemplifikaation avulla — tämä on ainoa empiirinen menetelmä, jota tekijä käyttää — ei voida todentaa yleistettyjä hypoteeseja. Yksilöpsykologian menetelmät ovat valtiotason käyttäytymisen tutkimuksen kan-

nalta suureksi osaksi irrelevantteja eikä Jervis niihin varsinaisesti turvaudukaan. Sen sijaan hän käyttää lukuisia esimerkkejä yksilötason suhteista pyrkiessään todentamaan valtiotason ilmiöitä. Aluksi lukija on spontaanisti valmis yhtymään lähes kaikkiin hänen esittämiinsä väitteisiin (koska ne pyrkivät olemaan yhdenmukaisia jokaisen ihmisen henkilökohtaisten yksilötason kokemusten kanssa). Kriittinen tarkastelu paljastaa kuitenkin ennen pitkää tällaisen hypoteesien tuottamistavan ja todentamismenetelmän vaarat.

Joissakin yhteyksissä Jervis käyttää lukijoidensa vakuuttamispyrkimyksessä jopa mielikuvituksen tuottamia yksilötason episodeja. Kieltämättä hän osoittaa suhteellisen järjestelmällisesti myös vastinilmiöt näille analogioille kansainvälisestä politiikasta. Sosiaalitieteissä on alkanut tulla yhä näkyvämpänä piirteenä esiin todennusten hyväksyminen niiden uskottavuuden perusteella. Ilmeisesti Jervisin yksilötason analogiat — etenkin kun niitä käytetään taitavasti kansainvälisen tason vastinilmiöpareihin yhdistettyinä — pyrkivät edistämään vaikutelmaa, että hänen tuloksiinsa on syytä uskoa. Mutta tämä vaikutelma saattaa olla illusio. Mielikuvitus voi tuottaa esim. säännöstön, jota noudattamalla johtaja pystyy liioja riskejä ottamatta vietelemään sihteerinsä — mm. tällaista analogiaa Jervis käyttää —, mutta eikö silloin esim. perseptioharhojen todistusaineistosta käy yhtä hyvin vaikkapa *Andersenin* tunnettu satu keisarin uusista vaatteista. Illustraatiota ja todentamispyrkimystä ei aina käytännössä voi erottaa toisistaan. Molemmat vaikuttavat — tai ainakin molemmilla monasti pyritään vaikuttamaan — tulosten uskottavuusimpressioniin.

Jervis eksemplifioi toistuvasti myös työmarkkinaneuvotteluista otetuilla — monasti sepiteytyillä — esimerkeillä. Kieltämättä lukija saa tällä tavalla monipuolisen kuvan käsiteltävästä ilmiöjoukosta, mutta toisaalta voidaan pitää kyseenalaisena onko tällaisten esimerkkien evidenssiarvo merkittävä kansainvälisten kysymysten alueella. Tätä validiteettiongelmaa Jervis ei lainkaan koskettele. Kansainvälisen politiikan psykologiaa käsittelevän sekundääriaineiston niukkuus on ilmeisesti ollut pääsyytä hänen valintoihinsa. Diplomiatiasta ja kansainvälisen politiikan historiasta on kui-

tenkin kirjoitettu lukemattomia kirjoja, jotka sisältävät yllin kyllin relevantteja tapauksia. Nämä tapaukset eivät ehkä aina ole sellaisenaan valmiiksi psykologisella tasolla tulkittuja, mutta mikään ei periaatteessa estäisi niiden käyttämistä psykologisten vuorovaikutusjärjestelmien hahmottelun lähtökohtina. Lisäksi — jos kerran sepittelyyn katsotaan aiheelliseksi turvautua — kansainvälisen politiikan tieteelliseen analyysiin koulitut aivot (jollaiset Jervisillä aivan ilmeisesti on) voivat tuottaa kansainvälisen politiikan tasolla mielikuvitusesimerkkejä rajattomasti.

Edelläesitetty kritiikki ei millään tavalla himmennä Jervisin pioneerityön yleistä merkitystä. Hän on antanut merkittävän lisän kansainvälisen politiikan psykologian ymmärtämiseen. Uuden empiirisen tiedon etsiminen voi lähteä hänen esittämänsä käsitteistön ja hypoteesisarjan pohjalta. Jervis tarjoaa kokonaisen kilon Kolumbuksen munia, joiden arvo ei vähene siitä, että kenen hyvänsä lukijan on helppo pitää kirjan oivalluksia ilmeisinä tosiasioina ja joskus jopa itsestäänselvyyksinä.

Harto Hakovirta